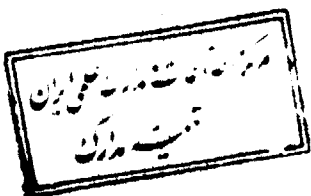

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٢٥٧٢

۱۳۷۸ / ۲ / ۲۷

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع:

بررسی جرایم سوء قصد و توهین به مقامات سیاسی خارجی در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده مصوب ۱۳۷۵)

استاد راهنما:

دکتر رجب‌گلدوست جویباری

استاد مشاور:

دکتر جعفر کوشا

نگارنده:

نادر جعفری

بهار: ۱۳۷۷

۲۵۷۲۴

تقدیم:

تقدیم به پدرم که همواره الگوی استقامت و تلاش بوده است

تقدیم به مادرم مظهر عشق و فداکاری که همواره چون مهر تابان

زندگیم را گرمی و روشنی بخشیده است.

تقدیر و تشکر:

قبل از هرچیز از زحمات و راهنمایی‌های بیدریغ و افاضات عالمانه استاد گرامی جناب آقای دکتر رجب گلدوست جویباری که با کمال متانت و دقت راهنمایی اینجانب را پذیرا شده و بی‌شک انجام این امر بدون بذل الطاف ایشان میسر نمی‌بود صمیمانه سپاسگزارم. از دقت نظر و راهنمایی‌های ارزشمند و عالمانه استاد عزیز جناب آقای دکتر جعفر کوشا که محبت نموده سمت استاد مشاور رساله را تقبل فرمودند صمیمانه سپاسگزارم. از همکاری و مساعدت کارکنان محترم کتابخانه‌های دانشکده‌های حقوق دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران تشکر می‌نمایم.

علايم اختصارى

بدون تاريخ	بى تا
بدون ناشر	بى نا
جلد	ج
جلدهاى	ج ج
رجوع كنيد	ر.ك
سال	س
صفحه	ص
صفحات	ص ص
قانون آئين دادرسى كىفرى	ق.آ.د.ك
قانون مجازات اسلامى	ق.م.ا
قانون مجازات عمومى	ق.م.ع

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
بخش اول	
بررسی جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی	
۹	فصل اول: تاریخچه، مفهوم و شرایط تحقق جرم سوء قصد به جان دیگری
۹	مبحث اول: تاریخچه جرم سوء قصد به جان دیگری
۱۲	مبحث دوم: مفهوم جرم سوء قصد به جان دیگری
۱۶	مبحث سوم: شرایط تحقق جرم سوء قصد به جان دیگری
۱۷	گفتار اول: عنصر معنوی (قصد جنایت)
۱۸	گفتار دوم: عنصر مادی (عمل مرتکب)
۱۹	بند اول: فعل مثبت یا ترک فعل
۲۰	بند دوم: قلمرو اعمال مادی لازمه برای تحقق جرم
۲۴	الف - قصد ارتکاب جرم
۲۵	ب - تهیه مقدمات جرم

صفحه	عنوان
۲۵	ج - شروع به جرم
۲۹	۱ - جرم عقیم
۳۰	۲ - جرم محال
۳۱	د - جرم تام
۳۷	فصل دوم: تحلیل ماده ۵۱۶ ق.م.ا.
۳۷	مبحث اول: ماهیت جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی
۴۸	مبحث دوم: بررسی عناصر تشکیل دهنده جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی
۴۹	گفتار اول: عنصر قانونی جرم
۵۰	بند اول: قوانین داخلی
۵۰	بند دوم: معاهدات بین المللی
۵۴	گفتار دوم: عنصر مادی جرم
۵۴	بند اول: مرتکب جرم
۵۵	بند دوم: عمل مرتکب
۵۸	بند سوم: مجنی علیه (بزه دیده)
۵۹	الف - رئیس کشور خارجی
۶۰	۱ - پادشاه
۶۱	۲ - رئیس جمهور
۶۱	۳ - ریاست دو یا چند تن

عنوان	صفحه
ب - نماینده سیاسی کشور خارجی	۶۲
۱ - نمایندگان سیاسی دائمی	۶۳
۲ - نمایندگان سیاسی موقتی	۶۷
بند چهارم: محل وقوع جرم	۶۹
الف قلمرو زمینی	۷۰
ب - قلمرو دریایی	۷۱
ج - قلمرو هوایی	۷۴
بند پنجم: شرط معامله متقابل	۷۶
گفتار سوم: عنصر روانی جرم	۸۰
بند اول: علم مرتکب به شخصیت طرف (مجنی علیه) جرم	۸۰
بند دوم: سوء نیت (قصد مجرمانه) در ارتکاب جرم	۸۱
نتیجه	۸۳
مبحث سوم: مجازات جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی	۸۵
گفتار اول: مجازات تعیین شده در ماده ۵۱۶	۸۶
گفتار دوم: تشدید مجازات مرتکب جرم	۹۱
فصل سوم: قابل گذشت بودن جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی و دادگاه صالح به رسیدگی	۹۶
مبحث اول: قابل گذشت بودن جرم	۹۶
گفتار اول: مفهوم گذشت و شرایط آن	۹۷

صفحه	عنوان
۹۷	بند اول: مفهوم گذشت
۹۸	بند دوم: شرایط گذشت
۱۰۰	گفتار دوم: آثار گذشت شاکی در جرم سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی
۱۰۱	بند اول: عدم شروع تعقیب
۱۰۱	بند دوم: موقوف شدن تعقیب
۱۰۲	مبحث دوم: دادگاه صالح برای رسیدگی به جرم
۱۰۳	گفتار اول: صلاحیت محلی (محاكم داخلی یا خارجی)
۱۰۴	گفتار دوم: صلاحیت ذاتی (محاكم عمومی یا اختصاصی)

بخش دوم

بررسی جرم توهین به مقامات سیاسی خارجی

۱۰۸	فصل اول: سابقه تاریخی، مفهوم، شرایط تحقق جرم توهین و انواع آن
۱۰۹	مبحث اول: سابقه تاریخی جرم توهین در قوانین کیفری ایران
۱۱۰	گفتار اول: توهین در قوانین عرفی
۱۱۰	گفتار دوم: توهین در قوانین اسلامی
۱۱۱	مبحث دوم: مفهوم جرم توهین و وجه افتراق آن با جرایم افتراء، نشر اکاذیب و قذف
۱۱۱	گفتار اول: مفهوم جرم توهین
۱۱۵	گفتار دوم: وجه افتراق جرم توهین با جرایم افتراء، نشر اکاذیب و قذف

صفحه	عنوان
۱۱۶	بند اول: وجوه افتراق توهین با افتراء
۱۱۷	بند دوم: وجوه افتراق توهین با نشر اکاذیب
۱۱۸	بند سوم: وجوه افتراق توهین با قذف
۱۱۸	مبحث سوم: شرایط تحقق جرم توهین و انواع آن
۱۱۹	گفتار اول: شرایط تحقق جرم توهین
۱۲۰	بند اول: ارتکاب عمل مادی و هن آور
۱۲۰	بند دوم: مشخص بودن طرف اهانت
۱۲۰	بند سوم: سوء نیت مرتکب
۱۲۱	گفتار دوم: انواع توهین
۱۲۲	بند اول: توهین ساده
۱۲۲	بند دوم: توهین مشدد
۱۲۳	الف: توهین مشدد به اعتبار شخصیت و مقام طرف اهانت
۱۲۴	ب: توهین مشدد به اعتبار نحوه ارتکاب جرم
۱۲۵	۱- هجو کردن اشخاص
۱۲۵	۲- توهین به بانوان در اماکن و معابر عمومی
۱۲۶	فصل دوم: تحلیل ماده ۵۱۷ ق.م.ا.
۱۲۶	مبحث اول: ماهیت جرم توهین به مقامات سیاسی خارجی
۱۲۸	مبحث دوم: عناصر تشکیل دهنده جرم توهین به مقامات سیاسی خارجی

صفحه	عنوان
۱۲۸	گفتار اول: عنصر قانونی
۱۲۹	بند اول: قوانین داخلی
۱۲۹	بند دوم: معاهدات بین‌المللی
۱۳۱	گفتار دوم: عنصر مادی جرم
۱۳۱	بند اول: مرتکب جرم
۱۳۱	بند دوم: عمل مرتکب
۱۳۳	بند سوم: مجنی علیه (بزه دیده)
۱۳۴	بند چهارم: علنی بودن توهین
۱۳۶	بند پنجم: محل وقوع جرم
۱۳۶	بند ششم: شرط معامله متقابل
۱۳۷	گفتار سوم: عنصر روانی جرم
۱۳۸	بند اول: علم مرتکب به شخصیت طرف توهین
۱۳۹	بند دوم: سوء نیت (قصد مجرمانه) مرتکب
۱۴۰	مبحث سوم: مجازات و جنبه خصوصی جرم توهین به مقامات سیاسی خارجی
۱۴۰	گفتار اول: مجازات جرم
۱۴۲	گفتار دوم: جنبه خصوصی جرم

صفحه	عنوان
۱۴۳	نتیجه کلی
۱۴۸	منابع

ضمایم

ضمیمه ۱: ترجمه کنوانسیون وین راجع به روابط دیپلماتیک مصوب ۱۹۶۱

ضمیمه ۲: ترجمه کنوانسیون راجع به جلوگیری و مجازات جرایم علیه اشخاص مورد حمایت بین‌المللی من

جمله ماموران دیپلماتیک مصوب ۱۹۷۳ (نیویورک)

مقدمه

هر قطعه‌ای از کره زمین (به استثنای دریای آزاد) تحت حاکمیت یک دولت می‌باشد. دولت‌ها هم مانند افراد انسان منزوی نیستند بلکه به اقتضای نیاز باهم روابط دارند. موقعیت جغرافیایی ایجاد می‌کند که یک دولت با دولت‌های همسایه خود روابط خاصی داشته باشد و با دولت‌های دیگر روابطی از نوع دیگر به همین خاطر روابط بین دولت‌ها برحسب مقتضیات سیاسی، اقتصادی یا فرهنگی و امثال آن در درجات متفاوت می‌باشد. از آنجا که دولت‌ها شخصیت‌های حقوقی می‌باشند لذا یک یا چند نفر با سمت نمایندگی روابط مزبور را اداره می‌کنند. این اشخاص نماینده و معرف دولت در جامعه بین‌المللی هستند.

اولین و عالیترین شخص که معرف و نماینده دولت در جامعه بین‌المللی می‌باشد رئیس دولت یا رئیس کشور است. مقصود از رئیس کشور کسی است که مطابق قانون اساسی یا عملاً در سمت ریاست کشور باشد و سایر دولت‌ها نیز او را به این عنوان شناخته باشند.

دسته دیگر از افرادی که نماینده دولت در جامعه بین‌المللی محسوب می‌گردند مامورین دیپلماتیک (نمایندگان سیاسی خارجی) کشورها در کشور دیگر می‌باشند که عبارت از سفرا و سایر دیپلمات‌ها هستند.

لازمه برقراری روابط بین دولت‌ها این است که کشورها برای نمایندگان دیگر دولت‌ها (اعم از رئیس کشور یا مامورین دیپلماتیک) مصونیت‌هایی را در نظر بگیرند تا این روابط به سهولت برقرار گردد.

با توجه به مراتب فوق بایستی بگوئیم که در خصوص مصونیت رؤسای دولت‌ها در کشور دیگر قواعد بین‌المللی مدونی وجود ندارد ولی رسوم و عرف بین‌المللی در خصوص مصونیت آنها از قدیم وجود داشته و اکنون نیز حقوقی که این شخصیت‌ها در خارج از کشور خود دارند (مانند حق حفاظت و امنیت) به موجب رسومی است که بطور متحدالشکل رعایت می‌شود و دولت‌ها مکلف به رعایت این رسوم می‌باشند.

اما در حقوق داخلی کشورها قوانینی در این خصوص وضع شده است و قوانین برخی از کشورها بطور صریح مقرراتی راجع به حفظ جان و مال و حمایت از شئون و شخصیت رئیس دولت خارجی دارند. (ماده ۸۱ قانون

مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴ ایران راجع به توهین به رئیس دولت خارجی می باشد.)^(۱)

اما در خصوص مصونیت (مصونیت از تعرض نسبت به جان و حیثیت) نمایندگان سیاسی یک کشور در کشور دیگر بایستی بگوئیم که گرچه مصونیت سفر او نمایندگان سیاسی طی سالها از جانب کشورها به صورت مختلف رعایت می شد اما تا تأسیس اولین نمایندگی های دائمی این مصونیت ها شکل خاصی نداشت و تابع مقررات و تشریفات واحدی نبود. اولین ابتکار تأسیس نمایندگی دائمی در ایتالیا از اواسط قرن پانزدهم شروع شد و سپس در سایر کشورهای اروپایی رواج یافت.

با رشد نمایندگی های سیاسی بحث هایی پیرامون حدود مصونیت ها و مزایای دیپلماتیک آغاز و از قرن هفدهم بعضی از کشورها در قوانین داخلی خود وضعیت مأمورین دیپلماتیک را مشخص نمودند. از این سالها به بعد گرچه عرف بین المللی وضع مشخصی در این زمینه پیدا کرده بود اما هنوز برخی از مسائل از جمله حق تقدم و تأخر فرستادگان مبهم و قابل تغییر بود.

بنابراین تدوین مقررات مربوط به روابط و مصونیت های دیپلماتیک در قالب قرار دادهای بین المللی الزامی بود. اولین کوشش در این خصوص در سال ۱۸۱۵ در کنگره وین و توسط بعضی دول اروپایی انجام و مسأله درجه بندی ماموران سیاسی و تا حدی مصونیت های آنها مشخص شد. در پروتکل اکس لاشاپل در سال ۱۸۱۸ مشکل تعیین مقام و موقعیت دیپلماتها حل شد اما در این قرارداد هم توجه کمی به مسأله مصونیت ها و مزایا شد. در سال ۱۹۲۸ در هشتمین کنفرانس کشورهای آمریکایی یازده کشور آمریکای مرکزی و جنوبی درهاوانا قراردادی را امضاء نمودند که به موجب آن وضعیت حقوقی نمایندگان دیپلماتیک و مزایا و مصونیت های آنها مشخص گردید و این نخستین قدم واقعی در راه تدوین قواعد مربوط به مزایا و مصونیت های دیپلماتیک بود. در سال ۱۹۵۲ مجمع عمومی سازمان ملل متحد با تصویب قطعنامه ای از کمیسیون حقوق بین الملل در خواست نمود کار خود را در مورد تدوین مقرراتی در خصوص روابط و مصونیت های دیپلماتیک آغاز نماید و در

۱- صدر، جواد، حقوق دیپلماتیک و کنسولی، چاپ دوم، انتشارات دانشگاه تهران، خرداد ۱۳۷۱، صص ۳۶ - ۳۵

سال ۱۹۵۹ کمیسیون حقوق بین‌الملل طرح پیشنهادی خود را آماده کرد.

کنفرانس مربوط به کنوانسیون روابط دیپلماتیک در سال ۱۹۶۱ در وین تشکیل شد و کنوانسیون مزبور در این کنفرانس مورد تصویب قرار گرفت.

امروزه مهم‌ترین مبنای حقوقی مصونیت‌های (اعم از مصونیت از تعرض نسبت به جان و حیثیت و مصونیت از تعرض نسبت به اموال) مامورین دیپلماتیک علاوه بر عرف و عادت بین‌المللی کنوانسیون درباره روابط دیپلماتیک مصوب ۱۹۶۱ وین می‌باشد که دولت ایران نیز در سال ۱۳۴۳ به این کنوانسیون پیوسته است.^(۱) با توجه به توضیحات فوق بایستی بگوئیم که هر چند عرف بین‌المللی و یا قواعد حقوق بین‌الملل (کنوانسیون وین ۱۹۶۱ درباره روابط دیپلماتیک) دولت‌ها را مکلف می‌کند که برای تضمین غیرقابل تعرض بودن جان و حیثیت و احترام رؤسای دولت‌ها یا نمایندگان سیاسی خارجی (مامورین دیپلماتیک) کشورهای دیگر قوانین و تسهیلات لازم را منظور و معمول دارند اما در واقع مصونیت از تعرض نسبت به جان یا حیثیت نمایندگان دولت‌ها (اعم از رؤسای دولت‌ها یا مامورین دیپلماتیک) بوسیله قوانین داخلی کشور میزبان به مقامات مزبور داده شده و تضمین می‌گردد.

چرا که مطابق عرف بین‌المللی یا قواعد حقوق بین‌الملل اصولاً دولت میزبان مجاز به توقیف یا حبس نمایندگان دولت‌ها نمی‌باشد و همواره بایستی برای حفظ جان و رعایت احترام و حیثیت و شئون آنها اهتمام خاص معمول دارد و در صورت قصور مامورین دولت مربوطه مکلف به تعقیب و مجازات افراد خاطی می‌باشند.^(۲)

با توجه به مراتب فوق قانونگذار جمهوری اسلامی ایران نیز در راستای عمل به این وظیفه بین‌المللی خود و همچنین به منظور برقراری روابط دوستانه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی با سایر کشورهای جهان برای

۱- توسلی نائینی، منوچهر، بررسی تطبیقی مصونیت‌ها و مزایای دیپلماتیک و کنسولی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، ۷۱ - ۱۳۷۰، صص ۹ - ۷.
 ۲- کاظمی، علی اصغر، دیپلماسی نوین در عصر دگرگونی در روابط بین‌المللی، س ۱۳۶۸، صص ۱۱۷.